

SOSYALİST HAREKETİN SORUNLARI: 2

TİP.'in İç Çelişkileri

Dünyada iç mücadelelere ve çekişmelere meydan vermeden yürümüş hiç bir işçi sınıfı hareketi yoktur. Sosyalist hareketi yoktur. Sosyalist hareket hem dış çevre ve güçlerle, hem de içten mücadeleler vererek oluşup gelişir. Türkiye'deki sosyalist hareket buna istisna teşkil etmemiştir, edemezdi.

Geçen yazımda TİP'in sosyal sınıf bileşiminin (terekkübünün) etkilerine işaret etmiş ve buna, sık sık seçimlere girme ve seçimleri kazanma gereğinin etkisi de eklince, partinin nasıl emekçi kitleleri eğitip, örgütleyip onların bilinçli oylarını alma amacından daha kolay oy toplama yollarına doğru itelendiğini göstermeğe çalışmıştım. Bu, teşkilât -kadrolarını- yetiştirme kolay -ve çok oy- toplama çelişkisi olarak belirmiştir. Mesele, bir sosyalist parti için, bu ikisi arasında var olması, yaratılması gerekli karşılıklı ilişkiyi doğru teşhis edip, doğru nitelendirmek ve doğru uygulamalara geçmektir.

TİP'in büyümesi bir yandan örgütün Anadolu'da yayılması ve emekçi köylü kitlelerin partiye artan bir ilgi göstermesi şeklinde olurken, bir yandan da TİP büyük merkezlerde aydın kadrolar kazanmıştır. Özellikle İstanbul ve Ankara'da üniversite öğretim üyeleri arasında Partiye ilgi ve üye olma durumu gelişmiştir. Çok önemli bir gelişme de bütün Türkiye üniversitelerinde sosyalist öğrenci hareketlerinin oluşması, büyük kısmının TİP paraleline girerek yan güçler örgütlenmesidir. Parti yapısında işçi sınıfından ziyade küçük burjuva eğiliminden tam kurtulamamış emekçi kitleler kısmının ağır basması partiyi oy toplama amacına doğru, üst yapı sorunlarını ön plâna alan romantik bir halkçılık politikasına doğru çekerken, kentli aydınların ve yüksek öğretim gençliğinin etkisi de daha bilinçli ve mücadelecî kadro yetiştirme amacına doğru çekilmektedir. Bu eğitim ve kadro sorununun da olumsuz ve olumlu yanları vardır.

Bir kısım aydınlar ve gençlik eğitim deyince az çok okul öğretimine benzer bir eğitim faaliyeti kastetmektedirler. Bir taraftan felsefe, sosyoloji iktisat vb. konularda kurslar, konferanslar, seminerler düzenlenmesi, öbür yandan küçük okuma grupları meydana getirilerek sosyalist kitapları okunması, tartışılması düşünüyor. Bu çeşit parti-içi eğitim daha ziyade parti dışındaki sosyalist çevrelerde yaygındır, ama parti içinde de böyle düşünenler vardır. TİP bu çeşit bir eğitim anlayışına ve faaliyetine iltifat etmedi. Bir kez böyle bir eğitim için parti maddî imkânlarla sahip değildi. Kurslar, konferanslar ancak İstanbul ve Ankara'da yapılabilirdi ve kısmen de yapılıyordu. Felsefe ve sosyal bilim dallarında sosyalist teoriyi verebilmek için belli kitapları izleyip anlamak yeterli değildi; bu konulara gerçekten hâkim Türkiye'nin tarihsel doğrultusunu ve şartlarını iyi bilen öğrenci ve eğitimcilere ihtiyaç vardı. Birden formel "kitabî" bir eğitime geçmek, iyi hazmedilmemiş bir takım teorik formlerin ezberlenmesinden tekrarından ileri gitmiyen bir sonuç verebilirdi. Bunu

söylemek, bir “kitap düşmanlığı” değildir. Sorun, kitapların ne zaman, nerede ve nasıl kullanılabileceği sorunudur.

Parti içi eğitimi okul biçimi bir eğitim olarak düşünmekten çok önce, eylem içinde ve eyleme ilişkin bir eğitim olarak düşünmek ve uygulamak gerekiyordu. Partinin bir eylem, bir politik mücadele aracı olması bunu gerektiği gibi sosyalizmde teori ile pratiğin birbirinden ayrılmayı, birlikte olduğu ilkesi ve modern pedagojinin öğretim usulleri de bunu gösteriyordu. Öğretim sürecinde öğrenenin ilgisi ön şart ve başlangıç noktasıdır. Öğretim, öğrenenin ilgilendiği veya ilgisinin uyandırıldığı somut ve özelden soyut ve genele, mahallî ve aktüel olanlardan yurt çapında, dünya çapında ve daha uzun vadeli sorunlara doğru geliştirilir. Parti içi eğitimin bu safhasında Parti programı ve çeşitli konularda parti görüşlerini belirten yüksek organlar kararları, bildiriler, demeç özetleri öğretim malzemesini teşkil eder; mahallî sorunlar, yurt ve dünya sorunları bunlar ışığında incelenir, değerlendirilir. Teşkilât kademelerinin çalışmalarında karşılaştıkları sorunları ele almak, aydınlatmak ve alt kademelerin bu sorunları ve pratik tecrübeleri ışığında Partinin örgütlenme politikasını tesbit etmekte başta gelen ödevdir.

Sosyal bilim dalları üzerinde kurslar vb. eğitim uygulamaları ancak daha uyanık, teorik konulara daha yatkın, yetişmiş elemanlara verilir. Parti dışındaki emekçi kitlelerin eğitilip bilinçlendirilmesi ise onların sorun ve ihtiyaçlarına sosyalist açıdan doğru formüle edilmiş, geçerli çözüm yollarını sınıf açısından ortaya koyup öğretmekle olur.

Bugünkü anlaşmazlığın altında eğitim konusundaki bu çelişki de yatmaktadır. Parti programını, yayınlarını vb. eğitim aracı olarak küçümsemek eğilimi vardır; eğitim üzerinde ısrarla duranlar arasında partiyi her şeyden önce bir kadro partisi olarak düşünenler ve seçimlerde oy kazanmayı fazla küçümseyenler görülmektedir. Oysa Parti hem, işçi-emekçi sınıf ve tabakaların birleşik hareketini temsil etmesi, kitleleri bilinçlendirip politik bir güç haline getirmeyi amaç edinmesi, ve seçimlerle iktidara gelmeyi öngörmesi bakımından da bir kitle partisidir, hem de bu iş ancak teşkilât kadrolarının etkin, cesur, mücadelecî çalışmalarıyla gerçekleşebileceği kadrolara önem veren veya vermesi gereken bir partidir.

Seçimlerde alınan sonuçlardan memnun olmıyan Genel Başkan ve “partinin oyları” donmuştur diyen arkadaşları ise “tıkanıklık”ı giderici çareler aramakta ve çareyi “üst yapı” organlarına önem vermekte ve bunlara uygun, oyları TİP’e aktaracak sihirli sloganlar bulmakta arıyorlar. Partinin oyları muntazam ve sağlam bir artış göstermektedir, ama kısa sürede ve kolayca iktidara ulaşmayı hayal edenlere bu yeterli gelmiyor; uzun vadeli sistemli, yorucu örgütlenme ve örgütü yetiştirme çabaları yerine işin kolayına kamçıya yöneliyorlar. Oy kaygısından doğan davranışlarını teorik bakımdan “bilim” açısından haklı göstermek için de alt yapı-üst yapı ilişkilerine dair bir takım bulanık görüşleri “modern sosyalizm” adına bilimsel hakikatler olarak ileri sürüyorlar. Alt-üst yapı (ekonomik sistem-sosyal politik müesseseler, ideolojiler) ilişkisini çok basitleştirilmiş, şematik formüllerle izah etmenin yeterli ve geçerli olmadığı doğrudur. Bugün bu sorunun Batıda sosyalist teori alanında, son dönemin pratikteki sonuçları, olayların gelişmesi ışığında tartışıldığı, sosyalist teorinin gerçek olguları kapsıyacak şekilde geliştirilmeye çalışıldığı doğrudur. Ama

sorun henüz çözülmüş ve kesin sonuca bağlanmış değildir. Ve bu tartışmalarda her ileri sürülen görüşü -bu görüşün sahibi ne kadar ünlü kişi de olsa- mutlaka doğru olarak kabul edilmez. Hele sorun Türkiye’de enine boyuna incelenip tartışılmadan, Türkiye’nin gerçekleri etraflıca incelenmeden, “temel çelişki zamanla tâli çelişki haline, tâli çelişki de temel çelişki haline gelir” veya “bir toplum özel şartlarına göre temel çelişkinin özünde dahi tâli bir çelişki belirebilir” veya “üst yapı temel yapıyı üstten belirler ve Türkiye’de bugün üst yapı çelişkileri ağır basmaktadır, ön plândadır” gibi hükümlere kestirmeden varmak çabası doğru değildir. İyice pişirilip kotarılmamış bu çeşit kişisel görüşleri III. Kongrenin son gününde acele kaleme alıp karar teklifi olarak kongreye sunmak ve yaygaraya getirip oylatmak ne bilimle, ne sosyalist dürüstlikle bağdaşmaz. Ve bunlar artık kongre kararlarıdır, her partili bunlara uymıya mecburdur sözü kimseyi bağlamaz. Kaldı ki, üst yapı sorunlarına bu şekilde sınırsız yeşil ışık yakmak çok zararlı sonuçlar verebilir, hattâ partiyi güç durumlara sokabilir. Artık her türlü demagojiye kapı açıktır; böyle “teorik” ve “bilimsel” bir yeşil ışık yakıldı mı merkezden alt kademelerdeki parti propagandalarında nerelere kadar gidilebildiğini kontrol etmek, zaptü rapte almak istense de mümkün olmaz.

Bir toplumda belli bir zaman noktasında, belli bir dönemde üst yapı çelişkileri ve sorunları ne kadar günün konusu (aktüel) hale gelse, temel çelişkiye öneminden bir şey kaybettirmez çünkü üst yapı çelişkilerini kendi başlarına -temel çelişkiyi bir yana veya ikinci plâna bırakarak- ele alıp sosyalizm doğrultusunda bir çözüme kavuşturmak, veya bir çözüm yoluna sokmak mümkün değildir. Bir çelişkinin “temel” oluşunun nedeni de budur zaten, diğer çelişkilerin sosyalizm doğrultusunda çözümünün buna bağlı oluşudur. Ama bunu söylemek, diğer çelişkileri (tali çelişkileri, üst yapı çelişkilerini) ihmal ederek veya önemsemiyerek, sadece temel çelişki üzerinde çalışarak toplumsal düzen sorunu çözülür demek de değildir. Şimdiye kadar üst yapı sorunları, etkileri ihmal edildi diye dikkatli ve çalışmaları bu yöne teksif ederek bu sefer de temel çelişkiyi ihmal etmek yönünde bir yanlış yola düşmek olmaz; alt yapı-üst yapı ilişkilerini gerek genel ve gerek teorik düzeyde, gerekse somut bir toplumda somut olarak tesbit edip sorunları açıklığa kavuşturmak gerekir. Sadun Aren’in TÜM’ün geçen sayısındaki yazısında işaret ettiği gibi, üst yapı ile ilgili bir takım sorunların sosyalizm doğrultusunda olmıyan çözüm şekilleri de vardır. Bunlar kısmî ve yüzeysel çözümlerdir, sorunları temelden çözmez; ama halk kitlelerinin bugünkü ideolojik durumunda daha kolay anlaşılır çözüm yollarıdır. Sosyalistlerin görevi işin kolayına kaçmak değil, üst yapı sorunlarının alt yapı ile, sınıf ilişkileriyle bağlantısını kurarak kitleleri sınıf bilincine vardırırmak ve onları, sınıf ilişkileri düzeninin değiştirilmesiyle ancak diğer bütün sorunların tam ve kesin çözüme kavuşturulabileceğine inandırmaktır. Emekçi kitleleri bilinçlendirmek budur ve bilinçli oylar ancak böyle elde edilebilir.

Bir sömürü düzenini ayakta tutan husus, sadece sömürücü sınıfların ekonomik ve politik bakımdan güçlü ve egemen oluşu, ceza kanunları ve polis aracıyla sömürülen sınıfları baskı ve kontrol altında tutuşu değildir. Mevcut düzeni haklı, hiç değilse tabii ve normal bir düzen gösteren fikir ve inançların -egemen sınıflar ideolojisinin- sömürülen sınıflarca da kabul edilmesidir asıl düzeni ayakta tutan. Sömürülen sınıflar egemen sınıfların ideolojisinden koptukları, mevcut düzenin

dayandığı fikirlerin, inançların, sosyal değerlerin yanlış, haksız, geçersiz olduklarını anladıkları zaman düzenin temelleri sarsılır ve cezai müeyyideler, polis baskısı yetmez olur sosyal değişme sürecini önlemeye. Bu nedenle de, sosyalist propaganda da halk kitlelerinin bugünkü ideolojik durumunu dikkate almak gereklidir, ama amaç bu duruma pasif bir şekilde uymak, nabza göre şerbet vermek değil, istemli ve örgütlü çalışma ile kafaların bugünkü düzenden yana şartlandırılmış durumunu değiştirmektir. Bilinçlendirme bu demektir. Emekçi kitlelerin bugünkü düşünüş tarzını, inandığı sosyal değerleri ve şikâyet ettiği somut sorunları dikkate almadan, halkla bugünkü bilinç veya bilinçsizlik durumunda temas ve bağlantı kurmadan, soyut bir sosyalizm propagandası (örneğin, sömürünün, artık değer, sosyal sınıf kavramının anlatılması gibi) ne kadar verimsiz, kısır, halkı partiden uzaklaştırıcı olursa, bugünkü durumuna pasif şekilde uymak, halkla haşır neşir olarak onu kendi durumunun temel nedenlerinin ve sınıf mensubiyetinin bilincine vardırılmayan bir çalışma da -kısa vadede oy getirirse bile- Türkiye'nin sosyalizm doğrultusuna sokulması bakımından aynı derecede kısır ve olumsuz olur.

Üst yapı sorunlarına verilecek ağırlık ve üst yapının alt yapıyla karşılıklı ilişkisi ve etkileşmesi sorunu, Doğu ve Güney Doğu illeri durumunun izahı ve değerlendirilmesi konusunda özellikle önem kazanmaktadır. Bu bölgede yerli bir burjuvazi ve küçük burjuva aydın tabaka gelişmektedir. Yeni kuşak ağa çocukları da yüksek tahsil görüp serbest mesleklere, politikaya girmektedir. Doğunun geri kalmışlığını, yoksulluğunu üst yapı faktörleriyle izah etmek, buralar halkı Türkçeden gayri diller konuştuıkları, etnik ayrılıklar gösterdikleri için gelmiş geçmiş ve bugünkü iktidarlara kasten ihmal edilmiş olmasıyla izah etmek kitlelerce daha kolay anlaşılır ve inanılır bir izah tarzıdır. Doğu'da idarenin vb. polis, jandarma baskısının daha şiddetli oluşu, halkın konuştuğu dilden dolayı horlanıp ters muamele görmesi de bu izah tarzını doğrular deliller olarak görülmekte ve gösterilmektedir. Sosyalist izah şeklini, yani bütün bu sorunların ve durumların temelinde kapkaççı kapitalist düzenin, sosyal sınıf ilişkilerinin yattığını; Anayasanın uyarınca herkese dil, din, ırk, vb. farklar gözetilmeksizin eşit muamelenin, herkese maddî ve mânevî kişiliğini geliştirme imkânlarının ancak sosyalist bir düzende sağlanabileceğini anlatmak ise çok daha zordur. Bundan dolayı sosyalistler, yukarıdaki birinci tezi benimseyip yayan Doğulu burjuva politikacılarının karşısında, halkı kazanmak bakımından, elverişsiz bir durumda kalmaktadırlar. Üst yapı sorunlarının ön plâna almak politikası, ister istemez, bazı kafalarda, önce Doğu sorunu, sonra sosyalizm, mi; önce sosyalizm sonra Doğu sorunu mu? sorunu[nu] yaratacaktır.

Doğu ve Güneydoğu illeri sorununun, sadece ekonomik ve sosyal gelişmede, bu illerin diğer bölgelerden daha geri kalmış olmaları sorunu olmadığı, ortada bir de etnik sorun olduğu aşikârdır. İktidarlara, egemen sınıflar ve onların sözcüleri ve basın doğu sorununun memleket kamuoyuna duyurmamakta ve durumu baskı usulleriyle idare etmekte ısrar etmişlerdir. Oysa sorunlar, deve kuşu gibi başımızı kuma gömüp görmemezlikten gelerek çözülemez. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında ve bugünkü Anayasamızın hükümleri muvacehesinde, Türkçe'den başka dil konuşan, sosyolojik özellikler gösteren milyonlarca insanın millet topluluğu içinde ikinci dereceden bir yurttaşlar grubuymuş gibi muamele görmeyi, demokratik hak

ve hürriyetlerden eşitçe yararlanmaktan engellenmeyi kabul edemeyeceklerini anlamak gerekir.

Gerçekçi ve milletin ve yurdun bütünlüğünü koruyucu bir politika bu anlayışı göstermeyi zorunlu kılar. Modern devlet anlayışı ve Anayasamızın Türk'ü tanımlaması da bunu gerektirir. Bugüne kadar iktidarların izliyegeldikleri, objektif gerçeklere aykırı, ters politikada ısrar etmek -hele memleketimizin dünya çapında zıt kuvvetlerin çarpıştığı bir bölgede bulunuşu da göz önünde tutulunca- Türkiye'nin başına beklenmedik ağrılar gelebilir.

Bizim kesin görüşümüz şudur ki, Doğu sorunu gerek ekonomik gerekse sosyal-etnik yönü ile ancak sosyalist düzende çözüme kavuşur ve bütün yurttaşlar dil, din, mezhep, ırk ve cinsiyet ayırımı yapılmaksızın demokratik eşitlik ve özgürlüklere kavuşur, maddi ve mânevi kişiliklerini geliştirmek imkânlarına sahip olur. Aksi-ni düşünmek, işçi-emekçi sınıflar karşısında gücünü bölmek ve Doğudaki emekçi halkın kaderini mahallî burjuva ve küçük burjuva aydınların, politikacıların politik ihtiraslarına feda etmek olur. Sosyalizm ve sosyalistler her türlü sömürüye, baskı ve şiddet usullerine karşıdır, ama sosyalist hareket içinde bölücü küçük -burjuva-milliyetçiliği eğilimlerine de aynı derecede karşı çıkarlar.

Geçen yazımızda TİP'in kuruluşundaki bir zaafa işaret etmiş, partinin bir grup işçi-sendikacı tarafından kurulduğunu, ama sosyalist niteliğini özellikle sosyalist aydınların yukarıdan aşağıya teşkilât kademelerinde yer almalarıyla kazandığı, sosyalist bilince varmış teşkilât kadroları yetişmeden partinin yayılıp kitle partisi haline geldiğini anlatmıştık. Bu da iki yanlı bir çelişki yarattı partide. Bir yandan kurucusendikacıların bir kısmı partinin kurucusu olmayı partinin sahibi olmak anlamına aldılar ve parti kendi vesayetleri altındaymış gibi davrandılar. Hattâ bazıları kendi şahıslarında işçi sınıfı temsilcisi sıfatını görüp işçi sınıfı adına parti kurullarını, aydınları denetlemek iddiaları öne sürdüler. Ama bu derece iddialı davranırken, [kendilerini] bu sekiz yıl süresinde birer sosyalist olarak yetiştirmeye, parti çalışmalarına vakfetmeye pek önem vermediler. Esas işleri sendikacılıktı, ama sırf kurucu sendikacı oldukları için partide yüksek mevki ve denetim hakları olacaktı. Bu iddialar ve iddialı tavırlar elbette sendikacılara karşı olumsuz tepkiler yaratmakta gecikmedi.

Çelişkinin öbür yanı da sendikacılarla işçiler arasındaydı. Profesyonel sendikacılığın memleketimizde imtiyazlı, kendi şartlarımıza göre hayat seviyesi yüksek bir sendikacı kadrosu yaratması, sendika yönetimindeki aksaklıklar ve yöneticilerin burjuva sendikacılığı alışkanlıkları işçilerde sendikacılara karşı az çok bir güvensizlik ve hınç yaratmıştır. Ne var ki bu tepki, TİP'li sendikacıların burjuva sendikacılığı etkili ve usullerinden arınıp sosyalistliğe yaraşır nitelik kazanmalarını istemek ve gerçek işçi-sendikacının tanımlanmasını tespit etmek olacağına, profesyonel sendikacılığı toptan suçlamak veya sendikacıların işçi kesiminden değil de aydın kesiminden sayılmasını önermek şeklini alıyordu.

Ve nihayet TİP'in bir bütün olarak, sosyalist bir örgüt ve hareket olarak kendi kendisiyle bir çelişkisi vardır. TİP., Türk toplumunun gelişmesinin son hedefi olarak sosyalist bir düzeni öngördüğü için Türkiye'nin tarihsel-sosyolojik bir zorunluk olarak ancak sosyalizme yönelmiş bir kalkınma yöntemiyle en kısa zamanda çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabileceğine inandığı için sosyalist bir partidir. Bu kalkınma

yöntemini belirten programı bilimsel sosyalizmin koyduğu esaslara dayandığı için, yani üretim güçleriyle üretim ilişkileri düzeninin şimdiki durumdan hareketle bunların modern teknikle hızlı sanayileşme ve işçi-emekçilerin sömürüden kurtulması yönünde geliştirilmesini öngördüğü, bütünleşme ve işçi-emekçilerin işçi-emekçi sınıflar açısından değerlendirdiği için sosyalist bir partidir. Bu toplumsal gelişmelerin ve değişmelerin işçi-emekçi sınıfların örgütlenecek politik bir güç haline gelmesi, ve demokratik yoldan iktidarı ele almasıyla gerçekleşeceğine inandığı için sosyalist bir partidir. Ama iktidara geldiği zaman uygulayacağı programında belirtilen düzen tam bir sosyalist düzen değildir. Dış ticaretin, banka ve sigortacılığın kamulaştırılmasıyla genişletilmiş ve devlet kapitalizmi olmaktan çıkarılıp sosyalist bir muhteva kazandırılmış devlet sektörünün millî ekonomiye yön verdiği ve hakim olduğu planlı bir karma ekonomi düzenidir. Yapmayı öngördüğü ilk reform toprak reformudur; bu ise sosyalist değil burjuva nitelikte bir reform, toprakta küçük ve orta özel mülkiyeti güçlendirecek bir reformdur. Bu çelişikliğe bakıp, TİP'in sosyalist bir parti olduğunu ve emperyalizme karşı mücadelenin aynı zamanda sosyalizm için, yani sosyalist hareketi geliştirmek ve işçi-emekçi sınıfların Partisini iktidara getirmek için bir mücadele olduğunu reddeden kişi ve çevreler çıkmaktadır ortaya. İşçi sınıfından gayri emekçi sınıfların TİP'in sosyalist açıdan “tabanı” olup olmadığı tartışma konusu olmakta, ve fikir karışıklığına yol açmaktadır. Oysa, ilk bakışta garip bir yargı gibi görünse de, diyebiliriz ki, TİP, bilimsel sosyalizmi esas aldığı, sosyalist bir parti olduğu için iktidara geldiği zaman uygulamayı öngördüğü düzen tam bir sosyalist düzen değildir. Çünkü Türkiye gibi az gelişmiş sanayileşmemiş bir toplum birden tam bir sosyalist düzene geçemez. Böyle bir düzen, kademeli bir gelişme süreci içinde oluşturulabilir ancak. Bu durum çok önemli bir sorun ortaya çıkarmaktadır; TİP'in parti programı, sosyalizmi ve Türkiye şartlarını ve gereklerini çok iyi ve doğru bilen bir yönetim elinde sosyalizme götürecektir bir eylem programıdır, ama bu yetenekleri haiz olmayan bir teşkilât kadrosunun yürüttüğü bir hareket, bu programla sosyalizm rotasından uzaklaşabilir, sapabilir de.

Sapmanın Olmaması Şartları

Böyle bir sapmanın olmaması için bazı şartların yerine getirilmesi zorunludur:

Birincisi, TİP hareketinin yeni bir aşamaya ulaştığını kabul etmek ve bunun gereklerini yerine getirmektir. TİP geçen yazımda açıklamaya çalıştığım gibi, memleket sathında yayılarak genişlemesine büyümüş, fakat bu sığ ve gevşek bir büyüme olmuştur. Şimdi, safları sıkıştırmak, merkezle iller, illerle ilçeler arasındaki bağları sıkılamak, teşkilat kadrolarını daha bilinçli, mücadeleci, sosyalist kadrolar haline getirmek, Partinin derinlemesine kök salmasını sağlamak dönemi gelmiştir. Son bir iki yıldır gerek para, gerekse eğitici kadro elemanı bakımından Parti ilk yıllara kıyasla daha fazla imkâna kavuşmuştur ve bu görevi tam gerektiği ve gönlün arzuladığı gibi başarmak durumuna gelmemişse de, hiç değilse bu ele alma ve bir kısım illerden başlayıp genişleterek yerine getirebilmek durumuna gelmiştir. Oysa Parti liderliği, kısa vadede özellikle 1969'da oyları artırmak endişesiyle, işçi ve emekçi kitlelerin zamanla kendiliklerinden sosyalist bilince kavuşacağı, sağduyu ve “tarihsel sezgi” ile sosyalizme geleceği, teşkilat kadroları aracılığı ile “dıştan” bilinçlendir-

meye pek de lüzum olmadığı, üst yapı sorunlarını ve halkın duygusal tutkularını işleyen propaganda ve sloganlarla (“manevi sömürü” ve “hürriyetçi sosyalizm” gibi) oy artışının başarılacağı düşüncesine kaymıştır. 1967 ilk baharında, 1969 seçimlerine kadar merkezden yollanacak çeşitli ekiplerle memleketi ve mahalli teşkilatı dolaşmak kararı alındığı ve ilk ağızda dört ekip birden geziye çıkarıldığı halde sonra bu kararın uygulanması önce geçici olarak durdurulmuş ve bir daha da tekrarlanmamıştır. Merkez’in önce pratikte, sonra teoride bu gerileme ve gevşemesi bütün parti hareketinde bir durgunluğa yol açmıştır. Bu durumun mutlaka giderilmesi, merkezin aktif hale gelerek mahalli teşkilatla ve halkla yakın ilişki kurması gerekmektedir.

Yapılması gereken ikinci iş, programın yeniden ele alınıp TİP’in sosyalist bir parti olduğunun ve benimsediği kalkınma rotasının nasıl zamanla sosyalizme ulaştıracağına açıkça anlatılmasıdır. Bu arada Parti Bilim ve Araştırma Büroları alt yapı-üst yapı ilişkilerini teorinin ve Türkiye’nin şartları ışığında incelemeli, ve bir rapor hazırlayıp yetkili organlara sunmalıdır.

Ancak bundan sonra yetkili yüksek organlar bir karara varabilirler. Ve bu kararlar sadece şeklen ve hukuken değil, fiilen bağlayıcı nitelikte olabilir.

Üçüncüsü, sosyalist ahlâk davranış ve normları (ölçüleri) Partinin ve Partililerin çalışma ve hareketlerinde kendini göstermelidir. Parti organlarında, kurul ve toplantılarında belli bir disiplin çerçevesi içinde ve art niyetsiz, ama açık ve kesin eleştirme ve tartışmalar yer almalı, küçük politika oyunlarına, taktiklerine müsaade etmeyen bir ortam yaratmaya çalışılmalıdır. Esnek ve dinamik ama birliği ve dayanışmayı bozmayan bir parti disiplini, ne “itiraz etmek için itiraz” hakkı tanıyan bir başıbozukluk içinde, ne de usulüne uygun ve ilgili organlarda yapılmış eleştiri ve karşı çıkışları dahi bir “suikast”. Partiyi bölme, sabote etme hareketi sayan dar bir zihniyet içinde gerçekleşebilir. Bu bakımdan Tüzük de yeniden ele alınmalı, parti içi demokrasiyi ve parti disiplini açık seçik tanımlayan, nasıl gerçekleşeceğini belirten hükümler getirilmelidir. Merkezle alt kademelerin ilişkileri iki yönlü işleyecek biçimde düzenlenmelidir; merkezden giden, karar genelge, bülten vb.’rine alt kademelerin ve partililerin tepkisi merkezce bilinmelidir.

TİP, sekiz yıllık gelişmesinde bu noktaya, yeni bir aşamaya geçme noktasına gelmiştir. Bugünkü durum, çalkantılar, bölünmeler doğurması yönüyle üzücü olmakla beraber, bir “büyüme buhranı” niteliğiyle hareketin sağlam sıhhatli yanını ifade etmektedir. Alt kademeler teşkilat ve parti safları “Biz de varız” demişlerdir. Ve üst organdaki bir kısım yöneticiler bu tepkiyi kendi görüşleri de aynı doğrultuda olduğu için, dile getirmişlerdir. Üst organda dile gelen bir “muhalafet” neden birdenbire büyük ve uzlaşmaz bir kanatlara bölünme halini aldı? Çünkü organda bu karşı çıkış ilk defa meydana gelen yani, alışılmamış ve bunun için de şaşırtıcı bir olaydı. Olayı gerçek niteliğinde anlayıp bir çözüm yolu aramak yerine, hemen bunu art niyetli, Partiyi çökertici bir “komplo” hareketi olarak suçlamak ve buna katılanları tasfiye etmek yoluna sapıldı. Tasfiye edebilmek için de “muhalif”leri bizim memleketin ortamında geçerli ve ucuz politik suçlamalarla köşeye sıkıştırmak taktiğine başvuruldu. Bu durumda mesele, sosyalizm anlayışında bir ayrılık meselesi olmaktan da öte bir dürüstlük, sosyalist ahlâk meselesi halini aldı. Bu çeşit suçlamalara ve tak-

tiklere başvuruldu mu, taraflar arasında her türlü diyalog imkânı ortadan kalkar ve uzlaşmaz taraflar olarak karşı karşıya gelirler. İkincisi, son olaylarla anlaşıldı ki, üst kademe yöneticileri arasında dayanışma ve birlik ve bunların anlaşmış bir ekip olarak üst kademede yer alması Parti içi çelişkileri ve bu çelişkileri somutta temsil eden kişi ve grupları bir dengede tutabiliyormuş. Bu ekipte bir çatlak belirince iç çelişkiler ve temsilcileri hemen su yüzüne çıktı ve bunlar, çatlağın yarattığı boşluğu hemen doldurmak, Parti üst kademelerine hâkim olmak yoluna gittiler. Unuttular ki, Partiyi gerçekten yönetebilmek ve yürütebilmek için şu veya bu yoldan üst organlara seçilmeyi başarmak yeterli değildir. Partideki huzursuzluğun ve karşı tepkinin nedenlerine inip bir çözüm getirmediğçe, üst organların bileşimi (terekkübü) parti içi güçler dengesini yansıtmadıkça ve yönetim, hareketin objektif ve doğal gelişme çizgisine ters düştükçe işler yürümez.

Tüm, Sayı 2, Aralık 1968